

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi
asevelvollisuuslain 32 ja 48 § :n
muuttamisesta
- kertausharjoitukseen määrääminen
rajaturvallisuusperusteella**

Eduskunnan puolustusvaliokunta
13.06.2024

Tausta

- Sisäministeriön rajavartio-osasto on 31.1.2024 tehnyt puolustusministeriölle esityksen, jossa ehdotetaan asevelvollisuuslain muuttamista siten, että reservin kertausharjoituksia voitaisiin järjestää myös rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella. Lisäksi ehdotetaan, että kertausharjoitukseen voisi määrätä nopeutetulla menettelyllä.
- Esityksen valmistelu aloitettiin virkatyönä. Valmistelua jatkoi puolustusministeriön 2.5.2024 asettama työryhmä, johon kuuluivat puolustusministeriön, sisäministeriön sekä Pääesikunnan edustajat.

Tavoite

- Mahdollistaa Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevän välttämättömän tarpeen sitä edellyttäessä kertausharjoitukseen määrääminen rajaturvallisuuden välttämättömäksi ylläpitämiseksi laissa säädettyä kolmea kuukautta nopeammin.
- Laajentaa keinoja, joilla pystytään reagoimaan aiempaa nopeammin nopeasti kehittyviin rajaturvallisuuden muutoksiin.
- Taata kansallisen turvallisuuden ja rajaturvallisuuden ylläpitäminen uhkien monimuotoistuessa.

Keskeiset ehdotukset (48 §)

- uusi kertausharjoitus rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi

- Asevelvollisuuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain 48 § :ään lisättäisiin uusi kertausharjoitus, jonka tarkoituksena olisi mahdollistaa rajaturvallisuuden ylläpitäminen, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuustilanteesta johtuen.
- Uusi kertausharjoitus mahdollistaisi rajaturvallisuuden ylläpitämisen silloin, kun häiriö ei olisi sotilaallisesta uhasta johtuva tai tällaista uhkaa ei voitaisi tilanteessa osoittaa.
- Menettelyä käytettäisiin vain, kun poikkeuksellisissa ja vakavissa rajaturvallisuuden häiriötilanteissa on välttämätöntä turvata rajaturvallisuuden ylläpitäminen sekä Rajavartiolaitoksen toimintakyky ja resurssit.
- Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi
 - hybridiuhkista johtuva erittäin nopeasti kehittyvä rajaturvallisuuden häiriö laajamittaisen välineellistetyn maahantulon muodossa tai
 - suuronnettomuudesta taikka pandemiasta johtuva laaja-alainen rajasulkua tai valtakunnan rajan tehostettua valvontaa edellyttävä tilanne.

Keskeiset ehdotukset (32 §)

- kertausharjoitukseen määrääminen

- Kertausharjoitukseen voitaisiin määrätä vain tarvittavan koulutuksen saaneita Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja reserviläisiä, eivätkä ne siten mahdollistaisi Puolustusvoimien alaisuuteen sijoitettujen reserviläisten määräämistä kertausharjoituksiin rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella.
- Määräys kertausharjoitukseen voitaisiin antaa kunkin asevelvollisen osalta enintään 30 päiväksi kerrallaan.
 - Kertausharjoitusmääräyksen jatkuminen yhtäjaksoisesti yli 30 päivää saman asevelvollisen osalta on arvioitu erittäin epätodennäköiseksi.
 - Kertausharjoituksissa noudatetaan rotaatiosuunnitelmaa.
- Kertausharjoitusvuorokausien enimmäisajat eivät koskisi ehdotettua uutta kertausharjoitusta.
 - Määrätyt kertausharjoitusvuorokaudet kuitenkin kerryttäisivät reservin sotilasarvon ylennyksiin vaadittavia kertauspäiviä.

Keskeiset ehdotukset (32 §)

- nopeutettu menettely

- Uuteen kertausharjoitukseen olisi mahdollista määrätä asevelvollisuuslaissa säädettyä 3 kuukauden määräaikaa nopeammin Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevän välttämättömän tarpeen sitä edellyttäessä.
- Päätöksen kertausharjoituksesta rajaturvallisuusperusteella tekisi tasavallan presidentti sisäministerin esittelystä.
- Päätöksenteossa noudatettaisiin rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 7 § :n 2 ja 3 momentissa säädettyä sotilaskäskyasioiden päätöksentekomenettelyä.
- Päätös ja sen nojalla annetut määräykset olisi peruutettava, kun kertausharjoitukseen johtanut tilanne sen sallii.
- Vastaava nopeutettu menettely on ollut voimassa sotilaallisen valmiuden joustavan kohottamisen mahdollistamiseksi vuodesta 2016 lähtien.

Pääasialliset vaikutukset (1/2)

- Vaikutukset viranomaisten toimintaan
 - Tehostaisi Rajavartiolaitoksen kykyä vastata poikkeukselliseen rajaturvallisuustilanteeseen ja lisäisi Rajavartiolaitoksen valmiutta.
 - Vaikutuksia olisi lisäksi muun muassa Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen logistisiin toimintoihin sekä
 - Puolustusvoimien aluetoimistoihin, jotka käsittelevät kertausharjoituksista vapauttamista koskevat hakemukset sekä VAP-varauksia koskevat hakemukset.
- Taloudelliset vaikutukset
 - Määräytyvät lähtökohtaisesti toimeenpantavien kertausharjoitusten määrän mukaan.
- Vaikutukset työnantajiin
 - Arvioitu vähäisiksi, sillä uusi kertausharjoitusperuste koskee rajattua määrää rajajoukkoihin sijoitettuja reserviläisiä.
 - Työantajalla on myös mahdollisuus hakea VAP-varausta.

Pääasialliset vaikutukset (2/2)

- Vaikutukset Ahvenanmaan maakunnassa
 - Ahvenanmaalla voidaan järjestää harjoituksia, joissa ei ole sotilaallisia elementtejä, joten ehdotettu kertausharjoitus rajaturvallisuusperusteella ei aiheuttaisi muutoksia nykytilaan.
- Vaikutukset kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen
 - Vahvistaa kansallista turvallisuutta ja maanpuolustukseen liittyvää valmiutta.
- Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin sekä yhdenvertaisuuteen
 - Määräyksellä kertausharjoitukseen nopeutetulla menettelyllä on vaikutuksia muun muassa määräyksen saavien oikeuteen henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä yksityiselämän suojaan.
 - Rajaturvallisuusperusteella kertausharjoitukseen määrättyjen kertausharjoitusvuorokausien enimmäismäärä saattaisi myös ylittyä, millä on vaikutuksia yhdenvertaisuuteen.

Vaihtoehdot ja niiden tarkastelu (1/2)

- Nykytilan säilyttäminen
 - Kertausharjoituksen järjestäminen rajaturvallisuusperusteella ei ole mahdollista.
- Rajavartiolaitoksen palkatun henkilöstön määrän lisääminen
 - Taloudellisesti ja ajallisesti tarkasteltuna ei toteuttamiskelpoinen vaihtoehto.
- Rajavartiolaitoksen EVP-reservin (vakituisesta palveluksesta eronneiden muodostama reservi) hyödyntäminen
 - EVP-reservi kokonaismäärältään pieni ja maantieteellisesti hajautunut, eikä siten vastaa tarpeeseen.
- Rajavartiolaitoksen palveluksessa olevat varusmiehet ja vapaaehtoisessa asepalveluksessa olevat naiset
 - Koulutusaika on tiivis ja käytettävyyteen vaikuttaisi se, missä vaiheessa koulutusta varusmiehet ovat.

Vaihtoehdot ja niiden tarkastelu (2/2)

- Kansainvälinen apu
 - Määrältään rajattua, eikä vastaa esityksessä kuvattuun tarpeeseen.
- Puolustusvoimien virka-apu
 - Tilanteessa, jossa uusi kertausharjoitus tulisi tarpeelliseksi, on todennäköistä, että myös Puolustusvoimien toimintakyky tulee turvata.
 - Puolustusvoimien palveluksessa olevilla ei myöskään olisi koulutusta rajaturvallisuustehtäviin, joten ei vastaa esityksessä kuvattuun tarpeeseen.
 - Puolustusvoimien virka-apu kohdistuisi lähinnä tukitehtäviin, kuten esimerkiksi liikenteen ohjaamiseen.
- Puolustusvoimien reserviläisten määrääminen palvelukseen vakavissa tilanteissa
 - Asevelvollisuuslain 79 § :n nojalla palvelukseen määrättävillä ei olisi koulutusta rajaturvallisuustehtäviin.
 - Määräys edellyttäisi poikkeusolojen toteamista ja määräys on annettavissa enintään 14 päiväksi.

Rajajoukkoihin sijoitettujen reserviläisten tehtävät uudessa kertausharjoituksessa (1/2)

- Asevelvollisille ei ehdoteta lisätoimivaltuuksia.
- Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 30 § :n mukaan Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja asevelvollisia voidaan tarvittaessa käyttää Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena.
- Rajavartiolain 34 d § :ssä säädetään asevelvollisten toimivaltuuksista Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena.
 - Perustuslakivaliokunta katsonut tehtävien olevan asevelvollisille sopivia (PeVL 6/2018)
- Kertausharjoitukseen määrättyjä voitaisiin käyttää rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa esimerkiksi
 - rajojen valvonnassa aistivalvonta- ja partiointitehtävissä,
 - vartiointi-, opastus- ja liikenteenohjaustehtävissä sekä
 - erilaisissa tukitehtävissä, kuten kuljetustehtävissä tai johtamisjärjestelmäverkkojen ylläpidossa.
- Läheskään kaikissa tehtävissä ei olisi kyse rajavartiolain 34 d § :ssä tarkoitettujen toimivaltuuksien käytöstä.

Rajajoukkoihin sijoitettujen reserviläisten tehtävät uudessa kertausharjoituksessa (2/2)

- Edellytyksenä on, että kertausharjoitukseen määrättävä on saanut tarvittavan koulutuksen tehtävään.
- Uusi kertausharjoitus tukisi rajajoukkoihin sijoitettujen asevelvollisten koulutusta ja maanpuolustuksen edistämistä.
- Tehtävät eivät lähtökohtaisesti edellytä voimakeinojen käyttöä, eivätkä ne ole asevelvollisuuslain 78 § :n 1 momentin mukaisia vaarallisia tehtäviä, joita asevelvolliset eivät saa suorittaa.
- Asevelvollisille jaettaisiin tarvittavat suoja-, viesti- ja voimankäyttövälineet avustavia tehtäviä suorittaessa, minkä lisäksi he toimisivat tehtävillä Rajavartiolaitoksen virkamiehen suorassa valvonnassa ja läheisyydessä.
- Asevelvollisilla olisi siten koulutukselliset ja välineelliset valmiudet tarvittaessa minimoida itseensä tai muihin kohdistuvat fyysiset oikeudenloukkaukset.

Voimaantulo

- Valmistelun aikana tunnistettu asian kiireellisyys itärajan muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi.
- Lausuntokierros järjestettiin tavanomaista lyhyempänä 15.-26.5.2024. Ruotsinkielisen esitysluonnoksen osalta 20.5.-31.5.2024.
- Laki ehdotettu tulemaan voimaan viimeistään 15.7.2024.

